

modo et comminatione propositam, quia licet hæc ignorantia interdum minuat culpam ex parte voluntarii, non tamen ex parte objecti, vel legis, quæ per talem culpam violatur.

2. *De quibus legibus procedat dubium.* — Hoc dubium procedit solam in legibus simpliciter et absolute præcipientibus, vel punientibus aliquid sub censura; nam si lex adhibeat aliquam particulam, quæ ex proprietate suæ significationis requirat scientiam, tunc, etiamsi ex ignorantia vincibili id fiat, non incurretur censura; non quia hoc sit generale omnibus censuris, sed quia talis lex noluit censuram ferre, nisi contra sic peccantes. Quæ autem sint particulæ habentes hanc vim, cum his legibus adjunguntur, jam supra tactum est, et ex proprietate Latini sermonis, et significationis pendet; communiter autem esse solent hæc, *scienter, consulto, qui præsumpserit, qui contempserit, qui temere, vel qui temerarius violator extiterit.*

3. *Ignorantiam affectatam non excusare censuram in temere aut ex præsumptione agentes latam.* — Quamvis in his, et præsertim in ultima, dubitari possit, an qui ex ignorantia affectata talem legem transgreditur, censuram incurrat; nam revera videtur satis temerarius violator legis, et ideo probabiliter potest timere censuram. Aliunde tamen non videtur eam incurrere; nam licet sic operari quædam temeritas sit, non est tamen directa temeritas contra legem, de qua ipsa loquitur. Nihilominus tamen prior pars videtur securior; imo ut aliquis dicatur non temere transgredi legem, necesse est ut, si suspicionem vel dubitationem habet talis legis, aliqualem diligentiam adhibeat, ut sciat, an sit talis lex; alioqui temere se exponet periculo transgrediendi illam. Et si in re illam violare contingat, merito dicetur temerarius violator illius. Qui autem habet affectatam ignorantiam legis, necessario supponitur habuisse cogitationem aliquam, et suspicionem legis, et noluisse veritatem agnoscere; merito igitur dicetur temerarius transgressor. Propter quod etiam existimo hujusmodi hominem non excusari, etiamsi lex utatur verbo, *præsumpserit*, quia satis propria, et magna præsumptio est, ex directa voluntate sic operari cum morali periculo agendi contra legem, per quam censura infertur. Et ideo, si cum tali voluntate in re ipsa committatur actus contrarius legi, merito dicetur ille ex præsumptione egisse contra legem et incurrisse censuram. Quod secus est in ignorantia tantum

indirecte voluntaria, etiamsi crassa sit, vel supina; nam illud peccatum semper est ex negligentia potius, quam ex præsumptione vel malitia. Et per hæc judicandum est de similibus verbis legum, ut distinctius infra dicemus, agentes in particulari, et in individuo de singulis censuris.

Ignorantiam crassam, et supinam, non excusare censuram etiam Pontificiam.

4. Deinde, ut certum, statuendum est, posse censuram incurri cum aliqua ignorantia culpabili legis absolute prohibentis actum sub tali censura. Hoc primo certissimum est de ignorantia affectata, quia hæc fere æquivalet scientiæ, et vel nihil, vel parum minuit culpam, et contemptum. Item diximus, hanc ignorantiam non excusare etiam in illis legibus, quæ habent particulam exaggerantes culpam, aut modum peccandi; ergo multo minus excusabit in legibus absolute prohibentibus. Deinde, hoc etiam constat de ignorantia crassa et supina (quæ minus voluntaria est) ex dicto c. 2 de Constitutionibus, ubi dicitur, statutis Ordinariorum excusari ignorantes, nisi eorum ignorantia fuerit crassa et supina; ubi, licet non loquatur in particulari de censuris, sed de pœnis in genere (ut ex verbis constat, et communi interpretatione), non tamen est dubium, quin censuras comprehendat in regula generali, ut diximus; ergo et in exceptione. Et hæc est etiam communis expositio.

5. *Solvitur prior ratio dubitandi quoad hanc ignorantiam.* — Ex qua a fortiori sequitur, etiam in legibus Pontificiis non excusari hanc ignorantiam crassam, quominus incurratur censura, quia non minus, sed plus ex suo genere obligant Pontificiæ leges, quam statuta Ordinariorum. Imo, si quis recte consideret, in illo c. 2, quoad illam exceptionem, non conditur novum jus, sed relinquatur antiquum intactum (ut sic dicam) a novo jure ibi condito. Ex qua interpretatione colligitur, communi et ordinario jure ferendi censuram, illa ligari ignorantes crassa vel supina ignorantia; hocque commune esse omnibus statutis, et legibus Ecclesiasticis. Unde quoad hanc partem necesse est solvere rationem dubitandi in principio positam. Negandum est ergo, in actu ex tali ignorantia facto deesse contumaciam, et inobedientiam sufficientem ad contrahendam censuram; nam, licet non tam expresse et directe, virtute tamen et indirecte idem genus inobedientiæ est, ita ne-

gligere legem alias satis publicam, et omnibus notam, ut tam crassa ignorantia illius habeatur. Ac propterea satis etiam est, quod lex, quantum est ex se, illum admoneat, quamvis admonitio ad ejus aures non perveniat, ex supina ejus negligentia.

Num vincibilis ignorantia, quæ affectata, crassa aut supina non sit, censuram excuset.

6. *Prima opinio.* — Solum ergo relinquatur quæstio de ignorantia vincibili, quæ nec directe volita sit, neque tam crassa et supina, ut illi fere æquivalet, ita ut dolus in ea esse præsumatur, ut jura dicunt, l. 2, § Et generaliter, ff. de Dol. excep., sed quadam communi et ordinaria negligentia humana culpabilis sit. Nam de hac etiam esse possunt eadem opiniones supra recitatae. Prima est generaliter affirmans, hanc etiam ignorantiam impedire censuram tam in legibus Pontificiis, quam in omnibus aliis statutis. Ita tenent aliqui moderni, tribuuntque Sylvestro, qui hoc indicat, licet obscure, verbo *Excommunicatio* 2, et ult., § 3, et verbo *Ignorantia*, § 8. Et potest hoc fundari in dicto c. 2 de Constitut., in 6, applicando quamdam rationem superius factam, quia textus ille aliquid novum, et jure positivo introductum concedit; si autem, cum ait non ligari ignorantes, intelligeret tantum invincibiliter ignorantes, nihil novum afferret, quo periculis animarum peculiariter subveniret; nam jam erat ex natura rei introductum, ut dictum a nobis est; loquitur ergo de ignorantibus etiam vincibiliter. Et confirmatur; nam exceptio firmat regulam in contrarium; ibi autem solum excipit peccantes ex ignorantia crassa, vel supina; ergo omnes alii, qui ex ignorantia minus culpabili peccant, non ligantur. Quod vero illa lex extendatur etiam ad jus Pontificium, et censuras ejus, conatur defendere Sylvester; tamen, ut supra dixi, id non potest esse verum ex vi verborum illius statuti, nisi aliunde probetur, illud, quod ibi statuitur, ex ipsa rei natura esse necessarium, et in illa fundari, cujus oppositum sumitur ex inductione facta ejusdem textus. Afferunt tamen Sylvester D. Thomam, Quodlibet. 4, art. 19, dicentem, tunc aliquem per ignorantiam non excusari transgrediendo legem Papæ, quando ex negligentia eam ignorat. Sed hoc dictum nihil etiam ad rem præsentem facit; nam item dici potest de quacumque lege.

7. *Secunda opinio.* — Propter hoc ergo est sententia secunda, quæ hic applicat distinctionem superius positam, et in statutis inferiorum Papa admittit priorem sententiam, nimirum, talem ignorantiam excusare, propter textum illum, ut a nobis inductus est; at vero de legibus Pontificiis id negat, propter contrariam rationem, scilicet, quia hæc excusatio illo tantum jure introducta est, et illud non extenditur ad Pontificias leges. Quam opinionem attingit Soto in 4, dist. 28, quæst. 4, art. 2, ubi ait, quod licet ignorantia vincibilis a censura juris communis, et Summi Pontificis non excusat, forsitan tamen excusat, ut nobiles auctores docent, a censuris particularium Prælatorum, dum tamen ignorantia crassa non fuerit, et supina. Non tamen refert, qui sint illi auctores; imo, dist. 22, quæst. 4, art. 2, ubi ex professo tractat materiam, nullam mentionem facit hujus opinionis; nec quidquam distinguit inter ignorantiam crassam, et culpabilem; nec ego reperio alios auctores, qui priorem partem hujus opinionis affirmant.

8. *Tertia opinio.* — *Explicatur.* — Est ergo tertia sententia generaliter docens, ignorantiam facti, vel juris nunquam excusare a censura, nisi excuset etiam a culpa mortali. Id plane supponunt omnes auctores supra citati, ut videre licet in Navarro, Covarruvia, Ugolino, et aliis, quos ipsi citant; imo et Sylvester, qui in contrarium adducitur; quoniam dicit ignorantiam, quæ non est crassa vel supina, licet sit ex negligentia, excusare, et probationem affert, quod excommunicatio juris non incurritur, nisi peccando mortaliter; ergo signum est loqui de tali ignorantia, quæ ad excusandum peccatum mortale sufficiat, et potius supponere, aliam, quæ non excusat a culpa, neque excusare a censura. Intelligitur autem hæc sententia respective, seu comparatione facta ad ipsam legem, juxta superius dicta. Potest enim ignorantia non excusare actum ab omni culpa mortali, et nihilominus excusare a censura, si comparatione talis legis excuset mortalem culpam. Ut, v. gr., si per aliquam ignorantiam objecti, aut circumstantiarum ejus excuset factum ab illa malitia, propter quam imponitur censura, ut in casu c. Si vero, de Sententia excom., de percutiente clericum, ignorando illum esse clericum; qui, licet non excusetur a culpa homicidii, excusatur a censura, quia excusatur a culpa sacrilegii. Et similes casus sunt in c. Si quis cum duabus, et c. Si quis

cum matre, et c. Quidam, 34, quæst. 2. Idem proportionaliter est de ignorantia juris; nam fieri potest, ut actus simpliciter non excusetur a culpa, propter aliam legem naturalem aut divinam, excusetur tamen respectu legis Ecclesiasticæ, et tunc etiam sufficit talis ignorantia ad excusandam censuram, juxta superius dicta. Si tamen neque ex parte facti, neque ex parte juris Ecclesiastici, ut prohibentis aliquid sub censura, ignorantia sufficiat ad impediendam culpam mortalem, sic non erit sufficiens ad impediendam censuram.

9. Dixi autem: *Ex parte juris Ecclesiastici, ut prohibentis aliquid sub censura*, quia si contingeret (quod moraliter vix potest) præceptum vincibiliter ignorari, adjectionem vero censuræ invincibiliter, talis ignorantia non excusaret culpam mortalem contrariam Ecclesiastico præcepto; excusaret tamen censuram, juxta superius dicta. Nam etiamsi quis sciret præceptum, non incurreret censuram, ut in præcedente dubio dictum est; ergo multo minus incurreret, si ex ignorantia vincibili peccet. Illud tamen peccatum non est contra illud præceptum, ut comminans censuram, sed ut simpliciter prohibens; et ideo non satis est ad incurrendam censuram. Imo, si quis recte consideret, quæ ibi excusat censuram, non est ignorantia vincibilis præcepti, sed invincibilis censuræ; illa vero prior de se, neque excusat, neque sufficienter accusat ad censuram contrahendam, nisi juxta modum et qualitatem ignorantia ipsius censuræ.

Tertia opinio præfertur, et roboratur.

10. Hanc ergo opinionem sic expositam omnino veram existimo, neque auderem dicere, oppositam esse practicæ, aut moraliter probabilem. Quia nullum habet auctorem, præter unum, vel alium recentiore, qui non ex gravi, aut urgente fundamento movetur, sed quadam pietate, ad evitanda animarum pericula, quæ fuit ratio Pontificis in illo c. 2 de Constit.; tamen ipsemet Pontifex noluit ita subvenire animarum periculis, ut disciplinam Ecclesiasticam relaxaret. Ratio autem, quæ me potissimum movet, est, quia in jure non invenio ignorantiam vincibilem, quæ ad mortalem culpam sufficiat, quæ non comprehendatur sub illis duobus membris, crassa vel supina, nisi sit major illis, ut est affectata; quæ fortasse in jure potius censetur apertus dolus, et malitia, quam ignorantia. Illa ergo

omissa, omnis alia ignorantia, quæ indirecte voluntaria est, ex duplici capite nascitur, scilicet, vel ex pura negligentia, et desidia, vel ex nimia sollicitudine, et affectione ad res alias vel alia negotia, quæ impediunt debitam curam addiscendi, et sciendi ea, quæ quis scire tenetur. Et quando nascitur ex priori capite, vocatur crassa; quando ex posteriore, dicitur supina, ut recte notavit Cordubensis, lib. 2, quæst. 1, non admittens aliam ignorantiam vincibilem et indirecte voluntariam, præter has duas, quia revera nulla alia excogitari potest, quæ ab his differat formaliter, ut sic dicam, seu in principio et radice ipsius ignorantia.

11. *In vincibili ignorantia varii gradus distinguuntur.* — In his autem dubium non est, quin possint gradus considerari secundum magis et minus; secundum quos optime distinguetur ignorantia ex levissima negligentia, vel ita levi, ut ad perfectum voluntarium, quod est ad peccatum mortale necessarium, non sufficiat; et illa, quæ gravis est, et ad mortalem, quam alii vocant latam culpam, est satis. Et in hoc sensu vere diceretur, ignorantiam culpabilem, si levis sit, et ideo non crassa, neque supina, excusare a censura, quia tantum est causa venialis culpæ. Tamen illi nobiles auctores, quos Soto commemorat, non potuerunt in hoc sensu loqui; alias immerito distinxisset inter leges inferiorum, et Pontificis; cum in omnibus verum sit, ignorantiam excusantem a culpa mortali, licet non excuset a veniali, excusare a censura. Unde neque ipse Soto audeat illam sententiam affirmare, sed addit particulam, *forsan*, quod est signum, ipsum non loqui de culpa veniali, sed de mortali; quanquam solum obiter id attingat, et magis recitando, quam asserendo. Melius possent auctores primæ sententiæ in hoc sensu opinionem suam interpretari; et non essent nobis contrarii. Et quidem, ut ex verbis ejus ponderavi, Sylvester in eo sensu locutus est. Et explicando locum D. Thomæ, eam vocavit latam negligentiam, quæ ad peccatum mortale sufficit; nam D. Thomas absolute dixit, leges Pontificis ligare ignorantes, si ex negligentia ignorent; satis autem magna negligentia est, quæ ad peccatum mortale sufficit.

12. Alii vero moderni auctores non videntur locuti in hoc sensu; nam referendo sententiam Soti, approbant priorem partem ejus, et illam extendunt ad omnes leges Ecclesiasticas; et ideo in ipsamet ignorantia, quæ ad

mortale peccatum sufficit, videntur distinguere gradus, ut infra certum gradum non sit crassa, nec supina, sed vincibilis tantum, licet mortalis, et ideo excuset; ultra illum autem gradum jam sit crassa, vel supina, et non excuset. At certe talium graduum distinctio, et nullo jure fundata est, et nulla ratione explicari potest. Quis enim dicat, negligentiam ad mortaliter peccandum sufficientem, in tali gradu esse crassam, non vero in tali, aut qua ratione poterunt discerni hi gradus? Hoc ergo modo magis implicatur conscientia, et leges, quam explicentur. Item in ordine ad restitutionem vel ad alias similes obligationes in conscientia, illa ignorantia, quæ est ita negligens, ut sufficiat ad peccatum mortale injustitiæ, censetur crassa, et supina, ut colligitur ex leg. 15, § ult., ff. de Contrahenda emptio., et in leg. 6, ff. de Jur. et fact. ignorant.; ergo etiam in præsentī materia, omnis ignorantia, quæ ad mortalem transgressionem vel inobedientiam sufficit, crassa vel supina dicenda est.

Ignorantiam facti, quæ non excusat a mortali, non excusare censuram. Assertio 1.

13. *Limitatio et distinctio. — Rejicitur.* — Dicendum ergo imprimis est, ignorantiam facti, quæ illud non excusat a culpa mortali, non excusare censuram, quæ propter talem culpam formaliter lata est, sive per Pontificiam legem, sive per quæcumque aliam. Probat ex omnibus dictis; nec in hac parte invenio gravem aliquem auctorem dissentientem. Covarruv. vero, dict. § 10, licet formaliter idem sentiat, quamdam tamen adhibet distinctionem, qua in re hanc generalem assertionem limitat. Nam si hujusmodi ignorans vincibiliter det operam rei illicitæ, ait generaliter procedere conclusionem positam. Si vero dabat operam rei licitæ, dicit excusari a censura, quia excusatur a culpa, pro qua lata est censura, quia licet peccet mortaliter ita incaute operando, non tamen secundum illam speciem peccati, in qua fuisset, si ex scientia fieret. Quia malum illud (inquit) non est per se voluntarium, sed tantum per accidens, cum malum nunquam ex natura sua oriatur a bono, sed per accidens. Quæ doctrina formaliter non est contraria assertioni positæ, ut constat. Nihilominus tamen nova mihi visa est, quanquam eam teneat Castro, lib. 2 de Lege pœnali, cap. 14. Auctores vero, quos Covarr. adducit ad probandam priorem

partem, ex illo principio morali, quod actus peccaminosus factus ex ignorantia vincibili reducitur ad eam speciem, in qua esset, si ex scientia fieret, generaliter id asserunt, nihil distinguentes inter eum, qui dabat operam rei licitæ vel illicitæ, ut patet ex D. Thom., 1. 2, quæst. 6, art. 6, et quæst. 76, art. 4; Adriano, Quodlib. 4, art. 1; Almaino, tract. 1 Moral., cap. 4, et aliis Theologis in 2, dist. 22; et Summistis, verb. *Ignorantia*, et Cordubensi, lib. 2, quæst. 21. Potestque evidenti ratione (ut opinor) illa distinctio refelli, quia qui ex ignorantia vincibili transgreditur legem, etiamsi alias det operam rei licitæ, voluntarie transgreditur illam legem; ergo peccat eadem specie peccati, ac si directa voluntate peccaret. Patet consequentia, quia voluntarium directum vel indirectum non mutat speciem peccati. Alias etiamsi quis daret operam rei illicitæ, mutaretur species peccati, quia etiam tunc est actus indirecte voluntarius. Declaratur exemplo; nam si quis animo accedendi ad suam uxorem, accedat ad non suam ex ignorantia vincibili, peccat, et non alia malitia, nisi fornicationis; si ergo ex eadem ignorantia accederet ad uxorem alterius, vel ad consanguineam, contraheret malitiam adulterii vel incestus, quia eodem modo esset ibi voluntarium. Idemque esset, si ex intentione simplicis fornicationis, et ignorantia culpabili accederet ad alienam uxorem, quia idem modus voluntarii in utroque reperitur; neque intentio alterius objecti pravi aut boni quidquam refert ad talem speciem peccati, quia non inde sumitur, sed ex alia materia, seu actu indirecte voluntario, in quo paria sunt illa peccata.

14. *Replicatio.* — Neque vero in eo, qui dat operam rei licitæ, et nihilominus ex ignorantia peccat, actus bonus, quatenus talis est, est causa illius peccati, sed imprudens modus operandi talem actum. Unde qui ex tali ignorantia vincibili operatur, licet videatur bonum operari, aut bona intentione, non tamen bene, neque prudenter; et ideo non excusatur a malitia transgressionis talis præcepti, quæ ex ignorantia vincibili subsecuta est; quapropter neque a censura excusari potest. Alias, si quis laicus in venatione sibi licita interficeret hominem ex incauta jaculatione, et ignorantia vincibili facti, non incurreret censuram, si lata contra homicidam esset; sacerdos vero similem venationem exercens sibi prohibitam, et cum simili ignorantia, illam incurreret. Quod con-

tra rationem est; nam illa culpa venationis valde extrinseca est ad talem censuram. Unde nihil refert differentia quam dicti auctores considerant, scilicet, quod qui dat operam rei illicitæ, directe vult malum; quia non vult directe illud malum, pro quo est censura lata. Et hoc est, quod pertinet ad præsentem causam; sed aiunt, unum malum esse per se conjunctum cum alio, et ideo satis esse unum esse in se volitum, ut et aliud censeatur; malum autem non ita esse conjunctum cum bono. Sed hæc etiam differentia neque universalis, neque formalis est, quia non quodlibet malum est per se conjunctum cum alio malo, nec homicidium casuale magis sequitur ex venatione illicita, quam licita, ob differentiam personarum, si cætera sint paria. Item, licet ex bono morali ut sic non sequatur morale malum per se, tamen cum actione bona potest esse conjunctum periculum alicujus detrimenti vel alterius mali, quod nisi prudenter caveatur, reddet totam actionem malam ex ignorantia vincibili. Denique quod effectus, aut malum, per se aut per accidens sequatur ex actione, potest conferre ad hoc, ut ignorantia sit magis, et minus culpabilis; et ita debet considerari illa diversitas in dante operam rei illicitæ, sicut licitæ. Igitur illa differentia non potest esse formalis. Neque etiam variat speciem peccati, quod per se vel per accidens sequatur ex actione, si alioqui supponatur, in utroque casu culpabiliter sequi, et ex ignorantia vincibili. Nec potest fingi alia species, in qua talis culpa sit, ut patet in exemplis supra adductis. Quanquam non nego, unum peccatum esse gravius alio, et secundum illam gravitatem magis interdum puniri in jure; tamen quod ad censuram contrahendam pertinet, nihil puto referre illud discrimen, si culpa mortalis maneat contra eandem legem simpliciter prohibentem.

Ignorantiam juris, quæ non excusat a mortali, non excusare censuram. Assertio 2.

15. Ultimo idem censeo dicendum de ignorantia vincibili juris sine distinctione ulla; nam hoc procedit de statutis inferiorum; ergo multo magis de toto jure communi, et Pontificio. Antecedens patet, quia Pontifex in illo cap. 2 de Constit., in 6, excipit omnem ignorantiam crassam vel supinam; ergo ex mente ejus nulla ignorantia statuti excusat a censura, quæ non excusat a mortali culpa; quia omnis illa crassa est vel supina, ut declara-

tum est. Ad argumentum autem sæpe factum, quia juxta hanc doctrinam nihil novum, aut peculiare statuitur in illo textu, Soto, d. 22, quæst. 1, art. 2, respondet, concedendo Pontificem ibi nullum privilegium, seu indulgentiam dedisse ignorantibus; sed declarasse tantum id, quod ex natura rei justum erat, et communi jure necessarium. Et licet verum sit, id, quod de statutis Ordinariorum ibi dicitur, æque habere locum in legibus Pontificiis, et in jure communi, specialiter vero hoc fuisse ibi declaratum de statutis Ordinariorum, quia fortasse majorem aliquam coercionem suis subditis inferebant, et in suis statutis ignorantiam excusationem admittere volebant.

16. Addo etiam, in illo textu non esse sermonem de solis censuris, sed absolute de quibuscumque pœnis, et obligationibus per statuta Ordinariorum impositis; non est autem ex sola rei natura necessarium, ut subditus excusetur ab omni pœna legis humanæ propter ignorantiam etiam invincibilem talis legis, si actus alioqui per se malus est et prohibitus. Voluit autem Pontifex in eo textu, ut in universum omnes, ignorantes statutas Ordinariorum invincibiliter, vel tantum ex levi seu veniali negligentia, excusarentur ab omni pœna illorum. Atque ita, quoad hanc generalem concessionem aliquid novum statuit Pontifex, et quoad eam aliquid etiam speciale admitti potest in statutis Ordinariorum, quod non est commune omnibus decretis juris communis, quamvis in excommunicatione seu censura proprie sumpta, propter peculiarem rationem, et conditionem ejus, necessarium non esset illud speciale jus tanquam aliquid novum decernens, sed solum, ut declarans id quod de se necessarium erat.

SECTIO XI.

Utrum ignorantia excuset censuram ab homine latam.

1. *Censuram ab homine posse ferri in absentem et ignorantem.* — Ultimo loco dicendum superest de censura ab homine lata, an si feratur in ignorantem, illum comprehendat. Ad quam dubitationem respondent Doctores omnes, hujusmodi censuram ferri posse in absentem et ignorantem, ut late tractat Glossa, in cap. Apostolicæ, verb. *Probabili*, de Clerico excommunic. ministrante, quam omnes sequuntur, ut videre licet in Covarr., in cap. Alma, 1 part., § 20, num. 7,

et Ugolin., dict. c. 9, § 8, et aliis, quos ipsi citant. Sumique potest ex verbis Pauli, 1 ad Corinth. 5: *Ego præsens spiritu, absens autem corpore jam judicavi*, etc. Ubi significat se excommunicasse absentem, ut ibi notavit Ambrosius, et ex illo Stephanus Papa, in cap. De manifesta, 2, quæst. 1. Et idem habetur in cap. cum sit Romana, § Præterea, de Appellat., ubi additur, Paulum excommunicasse absentem et *irrequisitum*, id est non judicialiter citatum, jam vero paternaliter admonitum, ut in superioribus diximus, et ibi notat Glossa.

2. *Non satis colligitur ex Paulo censuram ferri in ignorantem.* — Non vero constat satis ex illo facto Apostoli, eum excommunicasse ignorantem; potuit enim ita excommunicare absentem, ut noluerit illum ligari, donec illi intimaretur censura; imo verisimilius apparet ita factum esse, quia in hunc finem illum excommunicabat, ut *spiritus ejus salvus fieret*. Quamdiu autem ab illo excommunicatio ignoraretur, non poterat illi esse fructuosa; ergo non est verisimile, ita voluisse Paulum ligare absentem, ut statim, antequam ad ejus notitiam censura perveniret, ligatus maneret. Item eo tempore nullum moralem effectum potuisset habere talis excommunicatio, quia neque ipse excommunicatus obligaretur ad vitandum alios, neque alii ad vitandum ipsum; utrosque enim ignorantia excusaret; ut quid ergo Paulus sic absentem excommunicaret? Unde neque ex facto Pauli, neque ex juribus citatis (quæ nihil de ignorante, sed de absente tantum loquuntur) prædicta sententia satis probari videtur.

3. *Suadetur ratione conclusio.* — Potest tamen ex illo principio ita compleri ratio: nam sententia excommunicationis legitimæ profertur in absentem, ut ex dictis testimoniis constat, eademque ratio est de qualibet censura, ut per se notum est; sed sententia censuræ secum affert executionem, ut dicitur in cap. Pastoralis, § Verum, de Appellat.; ergo statim habet effectum; ergo etiam ignorantem ligat, cum non possit ad ejus notitiam statim pervenire.

4. Sed neque hæc ratio videtur omnino convincere, quia censura affert secum executionem juxta legitimam intentionem ferentis; quamvis ergo judex ferat sententiam in absentem, intendere potest eum non obligare, donec illi intimetur, sicut de Paulo dicebamus; et tunc certum est sententiam non afferre executionem usque ad tempus ex intentione judicis præfinitum. Videtur autem

xxiii,

necessarium esse, ut talis sit intentio judicis, quia de ratione sententiæ est, ut non obliget donec sciatur, ut sumitur ex cap. Biduum, vers. *Si adversus absentem*, 2, quæst. 6; ergo justa intentio ferentis sententiam censuræ esse debet ut non liget, donec intimetur.

5. Sed nihilominus dicendum est, quamvis sententia censuræ possit hoc modo ferri, idque ad benignitatem judicis pertinere possit, simpliciter tamen, id non esse de substantia, imo nec de justitia talis sententiæ. Omnis enim sententia, ex quo juridice pronunciat, valida est, statimque suum robur, suamque efficaciam habere incipit, etiamsi nondum sit reo intimata; quamvis quoad illas actiones, quæ requirunt ejus scientiam, non obliget, vel non operetur, donec intimata sit. Unde, si talis sit sententia, ut per interpositam appellationem possit suspendi ejus effectus, tunc si sententia sit lata in absentem, tempus ad appellandum concessum, non incipit computari, donec ad ejus notitiam sententia pervenerit, quia illa actio omnino pendet ex tali notitia, et hoc est, quod statuitur in dict. c. Biduum. At vero hoc non habet locum in sententia excommunicationis, quæ non suspenditur per subsequentem appellationem; et ideo ita ferri potest, ut statim operetur, quantum valet, etiam contra ignorantem, saltem quoad illos effectus, qui ejus notitiam non requirunt. Non est ergo hoc contra substantiam talis sententiæ. Quod vero fieri etiam possit, ut non sit contra justitiam, patet, quia tanta potest esse iniquitas, et contumacia delinquentis, ut hoc genus pœnæ, et condemnationis juste mereatur. Quod magis patebit explicando amplius hanc communem sententiam; quæ vera quidem est, oportet tamen circa illam nonnulla observare.

Quædam notanda pro conclusionis explicatione.

6. *Ut censura in ignorantem feratur, debet præcessisse admonitio.* — Primum est, ut hæc sententia feratur in ignorantem, supponi debere illum fuisse sufficienter admonitum, ut expresse advertit Covarruv. supra, et constat ex dictis superius de modo ferendi hanc sententiam. Unde intelligitur ratio a priori, ob quam ignorantia non impedit censuram sic latam, scilicet, quia talis ignorantia non tollit contumaciam, sed potius illam supponit; et ideo ex parte delinquentis supponit sufficientem causam censuræ; ex parte vero judicis